

איפה שואבים רוח הקודש

Category: חגים, סוכות

בלילות חג הסוכות נערכה בבית המקדש שמחה מיוחדת, במהלכה היו שואבים מים לניסוך המזבח. חז"ל מספרים שהשמחה בבית המקדש השרתה רוח הקודש על המשתתפים ולכן אנו מציינים היום את המאורע דווקא בשמחה גדולה ולא בניסוך מים.

הומור נגד טילים

קובי אריאלי הוא סטנדאפיסט ישראלי מפורסם. הוא מספר שכבר כילד בן ארבע הוא זוכר את עצמו עושה חיקויים ומנסה להצחיק את הסובבים אותו. הוא מסביר שהומור צומח בחברות שמרניות, כיון שהכול לחוץ, וההומור בא לתת דווקא את הרגיעה, לקחת את הניואנסים העדינים שנמצאים בתוך החברה ולהאיר אותם באור משעשע. בקיצור, ההומור הוא נתיב ניקוז של כל הלחץ.

לאחרונה הוא כתב טור בעיתון ישראל היום על החוויה שלו מהמטח הראשון של טילים מאיראן על ישראל לפני ראש השנה. זה היה בראשון לאוקטובר 2024. הוא היה בדרכו לירושלים, ועצר בתחנת הדלק כדי לקנות כוס קפה.

בום, אזעקה. נוצרה מהומה קטנה. חנות הנוחות הייתה מלאה באנשים ומוכרנים. תחנת הדלק גם היא הייתה מלאה במכוניות וכולם החלו לנוע לכל עבר ולשאול היכן המרחב המוגן. כיון שהוא היה סמוך אליו, יצא שהוא נכנס ראשון אל המרחב. זה היה המחסן של חנות הנוחות.

החדר לא היה גדול, משוריין קירות בטון, מכוסה כולו במדפים מן המסד ועד הטפחות ועליהם כל טוב הארץ: חטיפים וממתקים, וופלים ושוקלדים, סוכריות ומסטיקים, כלים חד פעמיים, סיגריות ופחיות שתיה, הכול מסודר בשורות, ממלכת שוקולד.

התחושה הראשונה, ממש הראשונה, שחלפה לו בראש, הייתה קשורה לצידוד הזה, והיא הייתה משהו בסגנון, לא משנה כמה זמן זה ייקח, לפחות מרעב ☹️ לא נמות. עוד ועוד אנשים, נכנסו מבוהלים ומילאו את החדר הלא גדול. במהרה נגמר המקום כי התחילו בומים עזים של היירוטים ועוד אנשים נכנסו ונעשה ממש צפוף. עד לאותו רגע הוא היה רגוע יחסית, אבל אז הוא התחיל להרגיש לאט לאט איזה לחץ חשוד עולה במעלה החזה. חרדה.

ככל שהתגברו הפיצוצים בחוץ, הלך הלחץ וגבר בפנים. אישה אחת אמרה: זה נראה הרבה יותר רציני מפעם קודמת, ואיש אחר אמר: מסוכן להיות פה. זאת תחנת דלק, אשה אחת אמרה: אני לא יכולה לנשום. ומישהו אמר: מים, מים. תביאו מים. ילד אחד בכה ושאל אם אנחנו הולכים למות.

הוא התחיל לנחם את הילד ולעשות איתו שטויות, שוחח עם אותה אשה, ואז טיפס על כיסא והחל לספר את הבדיחה שלא משנה כמה זמן נהיה פה, לפחות אוכל הכינו. זה הלך והתפתח, הלך וגדל, ונהיה סוג של מופע סטנדאפ קטן. ומרגע לרגע הלך הלחץ שבחדר הצפוף והתפוגג.

אנשים צחקו ונרגעו ואפילו הצטלמו כולם עם כולם. אנשים התירו לעצמם לצאת אט אט החוצה והוא שכבר הפך ל"מטפל" עמד בפתח ונפרד מכל אחד בברכת חג שמח ובחיוך.

ואז הוא חשב לעצמו שבאמת הוא לא רק עזר להם אלא הם עזרו לו. מרגע שהוא פתח את הפה והתחיל לעזור לאנשים סביבו לא נותר זכר מהחרדה שאיימה לחנוק אותו. ולא רק הוא אלא כל אחד במרחב ההוא שהיה לו מישהו לטפל בו או לסייע לו, כל מי שעסק בהרגעת אדם אחר ☹ הביא תועלת, בראש ובראשונה לעצמו.

שמחת בית השואבה

אנו חוגגים את חג הסוכות. המצווה הראשונה שאנו מקיימים בחג זוהי מצות סוכה. כבר ברגעים הראשונים של כניסת החג אנו זוכים לקיים את מצות ישיבה בסוכה, ורק בבוקר שלמחרת אנו יכולים לקיים את מצות נטילת לולב. בין שתי המצוות הללו, ישנו מנהג קצת פחות מפורסם והוא שמחת בית השואבה.

בזמן שבית המקדש היה קיים היו נוהגים בחג הסוכות, ללכת למעיין השילוח, לשאוב שם ליטר מים, להביא את זה לבית המקדש ולנסך על גבי המזבח בשעה שמקריבים את קרבן תמיד של שחר.

הגמרא (ראש השנה טז, א) מסבירה מדוע בחג הסוכות ניסכו מים על גבי המזבח (בנוסף לין): "מפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי ברכה". היות ש"בחג נידונים על המים", חג הסוכות הוא הזמן בו הקב"ה דן בכל העניינים הקשורים במים, כמה גשם ירד בשנה זו, אם ואיפה יהיה הוריקן או צונאמי חס ושלום וכיוצא בזה. לכן בחג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח.

בתקופת בית שני, ניסוך המים היה למעשה טקס שלם וחגיגה בירושלים. זו היתה חגיגה גדולה ומרהיבה. כל אנשי ירושלים, אנשים, נשים וטף, היו באים לעזרה בבית המקדש בתחילת הלילה, וראשי העם היו מרקדים לפניהם עם אבוקות של אור במהלך כל הלילה. לפנות בוקר הריעו בחצוצרות ופנו למלאות מים ממעיין השילוח. לאחר שחזרו עם המים ניסכו אותם על גבי המזבח.

הלילות הללו מתוארות בגמרא במס' סוכה (נג, א): "אמר רבי יהושע בן חנניה כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא טעמנו טעם שינה", ועד ש"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו". לכן זה נקרא שמחת בית השואבה על שם שאיבת המים. גם בימינו 'זכר למקדש' נוהגים לחגוג את החגיגה הזאת שנקראת בשם "שמחת בית השואבה".

הרבי מאוד עודד את המנהג הזה וביקש לחגוג אותו עם כל השטורעם בכל מקום בעולם.

אבל השם של החגיגה הזאת, "שמחת בית השואבה", הוא קצת מוזר. כל האירוע הוא על שם 'שאיבת המים'. לכאורה מה זה כל כך משנה מתי ומאיפה שאבו את המים? הרי העיקר הוא שניסכו את המים על גבי המזבח. בכל יום היו מנסכים יין על גבי המזבח, ובסוכות בנוסף ליין גם ניסכו מים על המזבח. ואם כן, כמו שעבודת היין נקראת ניסוך היין מן הראוי שגם זה יקרא ניסוך המים. מדוע מדגישים את ה'שואבה'?

השמחה שהביאה נבואה

אומרים חז"ל בתלמוד ירושלמי: "למה נקרא שמה בית השואבה? שמשם שואבים רוח הקודש". הגמרא ממשיכה עם סיפור על הנביא יונה, סיפור שקראנו בהפטרת יום הכיפורים במנחה, יונה הנביא נשלח עם מסר נבואי לנינוה "עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת". הגמרא אומרת שאת הנבואה הזאת יונה קיבל כשהוא "נכנס לשמחת בית השואבה ושרתה עליו רוח הקודש" (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א).

מדוע דווקא שם שרתה עליו רוח הנבואה? כידוע שכדי שתשרה על הנביא רוח נבואה הוא צריך להיות במצב רוח של שמחה, כי "אין הנבואה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה" (שבת ל,ב). מוסיף הרבי ואומר "שהענין של שמחה של מצוה, הוא בבחינת 'כלי שעל ידו שואבין ומקבלים רוח הקודש, ועל אחת כמה וכמה השמחה דחג הסוכות' מצוות היום, דזמן שמחתנו ועד לתכלית העילוי בזה שמחת בית השואבה" (תו"מ מעייני הישועה עמ' ס"ב).

הרבי גם מעיר דבר מעניין, שאת שמחת בית השואבה עושים זכר למקדש, אבל בדרך שונה מכפי שאנו זוכרים דברים אחרים. בליל הסדר אנו עושים את אכילת כורך זכר למקדש, או כמו שזה נקרא כאן "הסנדוויץ של הלל", אוכלים בפועל מצה ומרור יחד כמו שהלל נהג בזמן שבית המקדש היה קיים. נכון שלהלל היה בסנדוויץ גם חתיכת בשר מקרבן פסח, והי' לזה טעם אחר לגמרי, אבל בכל זאת אנו מנסים לעשות בפועל עד כמה שאפשר בדומה למה שעשו אבותינו בזמן שבית המקדש היה קיים. אותו דבר אנו עושים זכר לקרבן פסח, כשאנו אוכלים את האפיקומן, "ועל פי זה", שואל הרבי, "כשעושים זכר לשמחת בית השואבה בזמן שבית המקדש היה קיים, היו צריכים לעשות זכר על ידי מעשה בפועל דשאיבת מים ממעיין, כפי שהיה בזמן הבית או על כל פנים שאיבת מים סתם, ובפרט שאיבת מים סתם אין בה טירחא כלל" שכן המים הם דבר הכי רגיל והכי מצוי בביתו של כל אחד ואחד, ואף על פי כן מנהג ישראל מכמה וכמה דורות שבזמן הזה עושים זכר לענין "השמחה" אבל לא מצינו שיקשרו את שמחת בית השואבה עם מים זכר לשאיבת המים" (עמ' ס"ג).

וא"כ רואים שהעיקר זה לא המים אלא השמחה. כשיהודים נמצאים במצב של שמחה הם זוכים אפילו לרוח הקודש, להשראה רוחנית שתעמיד אותם בעולם אחר לגמרי.

רגעים של התעלות

לפני כ-45 שנים, ביו"ד שבט תש"מ הרבי חגג את יובל השלושים לנשיאותו. באותה התוועדות השתתף אורח חשוב מאוד, הגאון רבי יוסף דוב סולבייצ'יק ע"ה. הוא אמר לתלמידיו שהוא יבוא להשתתף בהתוועדות במשך חצי שעה, אך בפועל הוא נותר יותר משעתיים.

מסופר שאחרי ההתוועדות התלמידים שלו ביקשו ממנו שיספר להם על החוויה שלו אצל הרבי. הוא ענה במשפט מענין מאוד. הגמרא אומרת שבשמחת בית השואבה היו שואבים רוח הקודש. "בהתוועדות של הרבי הבנתי את מה שאמרו חז"ל שבשמחת בית השואבה היו שואבים רוח הקודש" [?]

כל התוועדות של הרבי הייתה נמשכת כמה שעות שבהן הרבי היה מדבר דברי תורה. בהתוועדות השתתפו אלפי גברים ונשים. הרבי נאם בידיש וחלק גדול מהם הבינו רק אנגלית, עברית או צרפתית. אפשר לומר שחצי מהקהל לא הבין יידיש, ולמרות זאת הם עמדו ונדחפו שם, ועשו הכול כדי להיות במחיצתו של הרבי בשעת ההתוועדות.

הרב סולבייצ'יק הגדיר בצורה נפלאה מה בעצם קרה בהתוועדויות. מי שהיה שם גם אם הוא לא הבין את הדברים שנאמרו הוא חש שהרבי מרומם אותו טפח מעל הקרקע. השירה והשמחה בהתוועדות העלתה את כולם לאטמוספירה אחרת, וכשהיו יוצאים החוצה אחרי ההתוועדות זאת הייתה הרגשה כמו שנוחתים מפלנטה אחרת, יורדים מעולם רוחני לעולם גשמי וחומרי.

"משם היו שואבים רוח הקודש".